

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Андріянова Л. А.,
студентка ННІЗН НАВС

РОЛЬ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність теми обумовлена надзвичайним значенням знань кожної свідомої людини своїх прав та можливостей для формування всебічно розвиненої, гармонійної особистості в сучасному громадянському суспільстві. Насамперед, права людини деталізовані в Конституції України [1], Загальній декларації прав людини [2], Конвенції про права дитини [3] тощо. Виправданою в цьому напрямі є думка В. Ф Погорілка про те, що не дарма права людини стали основним гаслом і найбільшим здобутком революцій і воєн за незалежність [4].

З огляду на це правова освіта формує, по-перше, правову свідомість особистості; по-друге, є важливим атрибутом для усвідомлення себе як громадянина своєї держави. Знання та усвідомлення ролі права в нашому житті є беззаперечним. Правова культура, правова свідомість – невід’ємні частини громадянського, патріотичного виховання, частини суспільного співжиття небайдужих особистостей, які вміють аналізувати суспільно-політичні процеси та економічну спроможність, надбання культурної спадщини та духовні потреби кожного мешканця та держави в цілому.

Сучасне право асоціюється, передусім, з громадянськими свободами, правами та обов’язками, демократичними принципами поваги прав іншої особистості. Генезис прав і свобод людини сприяв удосконаленню знань про їх юридичну природу. В українській правовій думці усталеною є позиція, що права людини – це передусім необхідні для нормального існування і розвитку її як особистості; певні невід’ємні можливості власної свободи, вільної життєдіяльності в суспільстві [4].

Під конституційними правами і свободами людини та громадянина розуміється гарантована Конституцією та державою міра можливої поведінки або діяльності особи з метою задоволення своїх

законних потреб та інтересів у політичній, економічній, соціальній, культурній (духовній) та інших сферах суспільного життя. Серед таких варто виокремити право на життя, на повагу до гідності особи тощо (ст. 27, 28). Звідси, Основний закон набуває ознак регулятора взаємовідносних процесів між особистістю та державою, між особистістю та оточуючими; це відтворюючий процес свідомості, відповідності та взаємозв'язку між оточенням та безпосередньо мислячим індивідом.

За своїм змістом права і свободи людини – це право на володіння, користування і розпорядження політичними, економічними, соціальними та культурними (духовними) цінностями [5, с.284]. На сьогодні конституційні права і свободи людини відрізняються своєю багатоманітністю, а питання їх класифікації та систематизації стали традиційними для юридичної науки і практики. Як правило, виділяють офіційну та неофіційну (доктринальну) класифікацію прав людини. Перша з них передбачена чинними міжнародними договорами, друга ж здійснюється вченими-правознавцями. При цьому конкретні найменування груп прав людини відчутно різняться, що зайвий раз підтверджує тезу про множинність сучасних прав людини. Слід зазначити, що усталеної, прийнятої класифікації немає.

Прийнято вважати, що першу групу так званих “елементарних” прав і свобод на цивілізаційному рівні закріпила Загальна декларація прав людини 1948 року [2]. Йдеться про унормування на міжнародному рівні права на життя; свободу і недоторканість особи; свободу від рабства; заборону тортур або жорстокого, нелюдяного ставлення або покарання; рівність перед законом тощо. Другу групу прав людини склали її особисті цивільні права: право особи на визнання її правосуб'єктності; свобода пересування та вибору місця проживання; право на житло; право на громадянство; право володіння майном. Третю і четверту групи складають політичні права і свободи, а також економічні, соціальні та культурні права. Утім існують і інші класифікації прав і свобод людини. Зокрема, права людини розрізняють за сферою суспільних відносин, у яких ці права існують, називаючи громадянські, політичні, соціальні, економічні, культурні та екологічні права. Така класифікація застосовується протягом багатьох років та ґрунтується на міжнародних документах.

Іноді правознавці виділяють і так звані “новітні” права – “колективні” або солідарні – такі, як права народу, національних меншин чи інших соціальних груп чи асоціацій на самовизначення (правову самоідентифікацію) на розвиток, на здорове довкілля тощо. У сучасній юридичній науці поширені й інші точки зору щодо системи прав і свобод людини та її складових [5, с.283].

Висловлюючи власну думку, варто підкреслити те, що якби правознавці не класифікували права людини, важливими є право на життя в цивілізованій, незалежній, правовій державі, де панують демократичні свободи й цінується кожна особистість; де соціальні норми існують в гармонії з правовими, де честь, гідність, недоторканість і безпека – вважаються дійсно найвищою цінністю не декларативно, а реально; де є всі необхідні умови та засоби правового регулювання для повноцінної реалізації особистих прав і свобод людини і громадянина.

Таким чином, слід зазначити, що права людини є невід’ємним атрибутом її правової свідомості. Знання основних прав людини забезпечує їй усвідомлення свого місця в суспільстві, де панують демократичні свободи.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
4. Погорілко В. Ф. Конституційне право України [Електронний ресурс] / В. Ф. Погорілко // Режими доступу : http://pidruchniki.ws/16330826/pravo/ponyattya_vidi_prav_svobod_lyudini_gromadyanina_ukrayini#459.
5. Костицький М. В. Філософія права : навч. посіб. / М. В. Костицький, Б. Ф. Чміль. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 336 с.